

Lájkem

k porozumění

MET25

Hudební výchova a dítě se sluchovým postižením

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

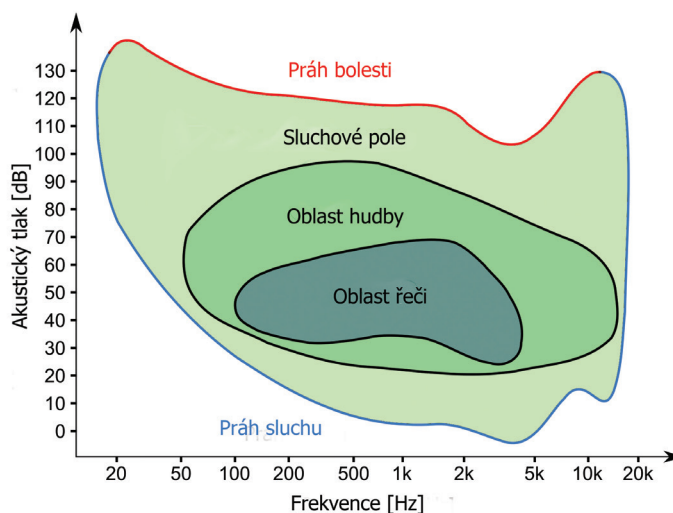
MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

METODICKÝ MATERIÁL: Hudební výchova a dítě se sluchovým postižením

O ČEM METODA JE

Děti se sluchovým postižením dovedou cítit hudbu velmi dobře skrze vibrace. Budou mít obecně kladnější vztah k hudbě, která je více rytmická, než k té, která je převážně melodická. To, jak děti se sluchovým postižením hudbu vnímají, záleží na mnoha faktorech. Roli hraje míra sluchového postižení a typ kompenzační pomůcky, kterou dítě používá. Pro ilustraci si na grafu můžete prohlédnout, jak vypadá sluchové pole člověka. Sluchové kompenzační pomůcky jsou nastaveny tak, aby zesilovaly zvuk v oblasti řečových frekvencí. Vnímání hudby u dětí se sluchovým postižením bude jiné než u dětí slyšících. Může se tak stát, že některé hudební žánry a melodie nebudou dětem se sluchovým postižením příjemné. To však může být velmi individuální.

Tato metodika vám pomůže lépe vizualizovat oblasti hudební výchovy a nabídne vám tipy, jak s výukou pracovat tak, aby dítě se sluchovým postižením bylo opravdu zapojeno. Cílem hodin hudební výchovy na prvním stupni základních škol by měla být především motivace a radost z hudby.

Zdroj: Sluchové pole - Graf. In WikiSkripta. https://www.wikiskripta.eu/w/Práh_sluchu_a_sluchové_pole

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI:

Umění a kultura

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

Osobnostní a sociální výchova

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

Sociální a personální,
komunikativní,
k řešení problémů,
k učení

POROZUMĚNÍ, PRODUKCE A ÚHYBNÉ STRATEGIE

Poslech je pro dítě se sluchovým postižením obtížnější než pro jeho slyšící vrstevníky. To, jak dítě slyší, závisí na mnoha faktorech — nastavení kompenzační pomůcky, jak dlouho dítě pomůcku používá, jazykový cit a celkově schopnosti dítěte.

Mnohdy se může stát, že si dítě neuvědomí, že nerozumělo či něco přeslechlo, a z jeho chování to nejde poznat, protože kopíruje chování svých spolužáků.

V hodinách hudební výchovy se dítě se sluchovým postižením může tvářit, že se aktivně zapojuje. Avšak kombinace zpěvu, hudebního doprovodu a akustiky třídy pro něj může být natolik poslechově náročná, že se jen těžko zorientuje.

Obecná doporučení, která se vám v hudební výchově mohou hodit

1. Popřemýšlejte o akustice třídy. Usad'te dítě se sluchovým postižením tak, aby na vás i na třídu dobře vidělo a mohlo si při zpívání pomáhat odezíráním. Odhlučňte třídu například polystyrenovou nástěnkou, výrobky z obalů od vajíček atd. Velmi účinné jsou stropní panely.
2. Pokud se s dětmi učíte novou písničku, dejte text písně (případně i s odkazem na nahrávku) dítěti na doma k prostudování, aby si s rodiči mohlo projít text a porozumět mu.
3. Pokud jste se v hodině dostali k nějaké písničce, která nebyla v plánu (například na přání dětí), upozorněte na to v notýsku rodiče, aby se mohli doma k písničce vrátit.
4. Pro začátek a konec činnosti mějte jasné vizuální signály. Bude se vám to hodit, obzvlášť pokud s dětmi hrajete na nějaké nástroje. V takovém prostředí plném hluku může být pro dítě se sluchovým postižením velmi náročné sledovat vaše instrukce.
5. Pokud dítěti se sluchovým postižením hlučné prostředí nedělá dobře, dopřejte mu oddech. Sledujte však, zda se nejedná o úhybnou strategii.
6. Pokud hrajete na hudební nástroj, jako je klavír či kytara, dovolte dítěti sedět blízko, či se nástroje přímo dotýkat, aby dobře cítilo vibrace.
7. Reprodukovanou hudbu zkuste pouštět také s videem a případně i titulky, aby se dítě se sluchovým postižením orientovalo i vizuálně.

PŘÍLOHY

[MET25_PH_01_Vyjádření hudby tancem](#)

[MET25_PH_02_Stomp show](#)

[MET25_PL_01_Rytmizace](#)

[MET25_PL_02_Dechová cvičení](#)

[MET25_PL_03_Mluvní cvičení](#)

AKTIVITY

BALÓNEK A VIBRACE

Pomocí nafukovacího balónku lze dobře vnímat zvukové vlny z okolí. Nafouknutý balónek dítě drží, když hraje hudba. Vibrace balónku jsou velmi dobře cítit. Aktivitu můžete vyzkoušet se všemi dětmi. Aby se na vibrace soustředily, můžou použít špunty do uší. Můžete zkoušet, jak se vibrace budou měnit s různými hudebními žánry i vzdáleností od reproduktorů či hudebního nástroje.

ZPĚV

Zpěv může být pro dítě se sluchovým postižením velká výzva. Pokud zpívá celá třída, může pro něj být obtížné sledovat, kde se zpívá. Dejte dítěti texty písní před hodinou hudební výchovy, aby si je mohlo doma projít. Když zpíváte, zpívejte tak, aby vám dítě dobře vidělo na obličej a mohlo si pomáhat odezíráním. Sólový zpěv vyměňte za zpěv ve dvojici, pokud ho považujete za nutný (raději ne).

Tip: S dětmi můžete vést zpívaný rozhovor. Otázku pokládejte melodicky a nechte děti, aby vám melodicky i odpovídaly. Hodinu tak můžete zahájit. Když vstoupíte do hodiny přímo zpěvem, děti vám tak mohou rovnou odpovídat. Děti motivujte, že žádný zpěv není špatně, když se improvizuje (lze i za využití citerky, viz níže).

NOTY A VIZUALIZACE

Při výuce čtení z not využijte formu vizualizace, která dětem pomůže problematiku lépe uchopit. Pro vizualizaci délky jednotlivých not lze využít jablko, které krájíte, lego kostky, provázek, který postupně zkracujete a další. Výšku not můžete vizualizovat i pohybem (ze dřepu do stoje). Sluchovou diferenciaci podpoří například piano nebo citerka.

CITERKA

Citerka je strunný nástroj, na který díky vizualizacím zvládne hrát opravdu každý. Můžete ji využít jak pro přehrání písniček, tak pro jednoduchá rytmická cvičení apod.

Příklad, který doporučuje učitelka hudební výchovy jedné projektové školy:

Učitel může zadrnkat pozdrav:

H-A-H-H-A = A-hoj-Mar-ti-ne.

Martin vám pak odpoví G-A-H = Do-brý-den.

Je přitom úplně jedno, jakou melodii si vybere či jestli je jeho projev melodický. Učí se hrát si s melodií a rytmem, poznávat a rozpoznávat zvuky. Děti to velmi baví.

Takhle se na citerku hraje 1url.cz/EzX8z

Hra na citerku

A tady ji najdete citerka.cz

PROJEKTY V HUDEBNÍ VÝCHOVĚ

Každé dítě ve třídě může mít k hudbě jiný vztah. Jinak hudbu vnímá, jinak ji prezentuje. Někdo bude více nakloněný zpěvu, někdo hře na hudební nástroj a někdo třeba tanci. Zkuste si společný projekt, při kterém se může každý realizovat tak, jak je mu to příjemné. Můžete se inspirovat různými domorodými tanci, kde je hudební doprovod velmi rytmický. Děti si mohou některé nástroje i samy vyrobit v rámci pracovních činností či výtvarné výchovy (dešťová hůl, bubínky, cinkátka apod.).

Videa s domorodými tanci najdete v [MET26_Pestrý svět](#) v plánu hodiny [MET26_PH_02_Projektový den I. období](#).

Tuto metodu jsem stačila ještě včas, než jsme se rozešli s dětmi na distanční výuku, vyzkoušet. Pěkně jsou připravena dechová cvičení, dobré nápady. Dá se krásně využívat i při hodinách českého jazyka. Nejen tam, ale výborné pro výtvarnou výchovu, kreslení jazykolamů. Dobré i pro práci ve skupině, ve dvojici. Dětem se moc líbilo cvičení s ROZEZNĚNÍM, vymýšlely a vyhledávaly další vtipné obrázky, fotky a přidávaly k nim různá gesta a mluvní cviky. Z této metody jsem měla velkou radost, беру ji jako výborné a návodné zpestření při hudební výchově a potřebné také dechové cvičení.

*Hana Siegllová, Masarykova ZŠ
Praha – Klánovice*

RYTMICKÁ CVIČENÍ

V rámci rytmických cvičení dávejte pozor, aby dítě se sluchovým postižením opravdu dobře slyšelo (není kolem ruch) a dobře vidělo, co má rytmizovat.

Pro vizualizaci rytmu můžete využít tabuli, kam rytmus zakreslíte například pomocí prázdných a plných koleček nebo koleček a čárek či kopečků větších a menších. Forma vizualizace záleží na vás. Můžete využít slabou čáru pro jemné ťukání a silnější pro hlasitější.

Vizualizovat rytmus můžete i pomocí slov. Například slova jídel (Co-máš-nej-rad-ši? Pá-rek-v-roh-lí-ku.). Můžete využít pracovní list, vymyslet si a zakreslit další slova a jejich rytmizaci [MET25_PL_01_Rytmizace](#).

Zkuste nejdřív, aby rytmus opakovali jednotlivci či dvojice, až pak jej zkuste z celou třídou.

• Například: udáte rytmus • • • • • (krátký – krátký – dlouhý – krátký – krátký – dlouhý)

1. Rytmus po vás opakuje nejprve jedno dítě, pak další, dokud se nevystřídají všechny.
2. Rytmus po vás opakují děti ve dvojici.
3. Rytmus po vás opakuje celá třída – k této části však přistupte až ve chvíli, kdy si rytmus nacvičíte s jednotlivci či dvojicemi.

Děti mohou rytmizovat své jméno i oblíbené jídlo a podle toho, kdo má stejný rytmus, se mohou rozřazovat do skupin. Skupiny či jednotlivé řady mohou stejný rytmus stále dokola opakovat a další se k nim přidávají. Na tabuli však jednotlivým skupinám jejich rytmus vizualizujte, a když budou vytleskávat, zároveň na ně ukazujte.

HRA NA DIRIGENTA

Aby se hodina hudební výchovy nezměnila v náročné poslechové prostředí, domluvte si s dětmi gesta, kterými si budete dirigovat začátek a konec aktivity i její průběh.

Gesta si domluvte spolu s dětmi, aby byly motivované na ně reagovat a dobře věděly, které gesto co znamená. Budou se vám hodit gesta pro: začátek, konec, pomaleji, rychleji, hlasitěji, tišeji a další. Nechte i děti samotné, aby dirigovaly své spolužáky. Například u rytmizace, kdy každá skupinka vyťukává jiný rytmus. Dirigent může jednotlivé skupiny zapínat, vypínat, ztišovat či zrychlovat.

Hudební výchovu ve své třídě neučím, ale mnoho her a aktivit z tohoto materiálu pravidelně zařazuji i do hodin českého jazyka, případně je hráli na škole v přírodě. Hra na dirigenta je u nás ve třídě velmi oblíbená, žák se sluchovým postižením byl zpočátku spíše pozorovatelem, ale v průběhu školní docházky se začal zapojovat čím dál častěji. V pátém ročníku hraje jako všichni ostatní. Dechová a rytmická cvičení bývají též součástí našich hodin českého jazyka, nejvíce jsme je využívali v první, a zejména v druhé třídě při rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek.

Milena Vovsová, ZŠ Nelahozeves

GESTO, DECHOVÁ A MLUVNÍ CVIČENÍ

Dechová cvičení můžete vizualizovat pomocí geometrických tvarů. Děti se nadechnou nosem, následně zadržují dech a potom pomalu vydechují (např. nádech 2 doby, vydržet 4 doby, výdech 8 dob). Jednotlivé geometrické tvary můžete nakreslit na tabuli a dětem zároveň ukazovat, popřípadě vyťukávat rytmus. V pracovním listě najdete různá dechová cvičení, s dětmi si můžete vymyslet a zakreslit další [MET25_PL_02_Dechová cvičení](#).

Mluvní cvičení je vhodné navázat na cvičení dechová. V pracovním listě [MET25_PL_03_Mluvní cvičení](#) najdete různé typy mluvních cviků. Děti mohou mít pracovní list u sebe nebo dětem jen předříkáváte. Jednotlivá mluvní cvičení si doplňte gesty a obrázky. Dítě se sluchovým postižením může mít pracovní list u sebe a dívat se do něj. Najdete v něm i výběr jazykolamů, ty s dětmi proberte, ať jim dobře rozumí, mohou si je i nakreslit.

Na jazykolamy jsme se učili přímo písničku „Na cvičišti čtyři svišti piští“. To děti moc bavilo, samozřejmě jsme si zpomalili tempo. Kreslení jazykolamů určitě vyzkouším. Děti si dají navzájem hádat podle obrázku.

Růžena Nováková, ZŠ, Trutnov

